

**ALEXANDRU IOAN CUZA UNIVERSITY OF IAȘI
FACULTY OF HISTORY
DOCTORAL SCHOOL**

DOCTORAL THESIS
**THE ETHNOGENESIS OF THE ROMANIAN PEOPLE IN THE NATIONAL
POSTWAR HISTORIOGRAPHY (1947-1989)**

-SUMMARY-

Supervisor:
Prof. univ. dr. NELU ZUGRAVU

PhD Candidate: Ovidiu-Iulian Sandu

IAȘI, 2020

TABLE OF CONTENTS

ABBREVIATIONS/ 3

FOREWORD/ 4

**I. THE ROMANIAN ETHNOGENESIS IN THE NATIONAL HISTORIOGRAPHY
FROM THE END OF THE XIXTH CENTURY UNTIL 1947 – GENERAL ASPECTS / 9**

II. THE POLITICAL CONTEXT. IDEOLOGICAL AND HISTORICAL ASPECTS / 28

II. 1. The Stalinist era and the beginning of the “thaw” / 29

II. 2. The period of "relaxation" / 35

II. 3. The nationalist-communist period / 41

III. THE ROMANIZATION PROCESS / 58

III. 1. Conceptual issues, theoretical approaches / 58

III. 2. The Dacian continuity / 67

III. 3. The Romanization of the province of Dacia / 73

III. 4. The Romanization of the province of Moesia (with a special focus on Dobruja) / 96

III. 5. The situation of the territories outside of the province / 100

IV. THE DACO-ROMAN CONTINUITY ISSUE / 113

IV. 1. Introductory aspects, theoretical approaches / 113

IV. 2. The Daco-Roman continuity until the coming of the Slavs/ 116

IV. 3. The end period the Romanian ethnogenesis (the VI-X centuries) / 145

V. THE INFLUENCE OF THE MIGRATORY POPULATIONS / 163

V. 1. The first invasions: The Goths, the Huns, the Gepids / 163

V. 2. The coming of the Slavs, the Avars and the Bulgarians/ 169

VI. THE DEVELOPMENT OF THE ROMANIAN LANGUAGE / 186

VII. WHEN, WHERE AND HOW WAS THE ROMANIAN PEOPLE FORMED? / 204

CONCLUSIONS / 218

BIBLIOGRAPHY / 224

INTRODUCTION

Through our research we aim to achieve a complex analysis of the history studies that explore the topic of the ethnogenesis of the Romanian people in the postwar period (1947-1989), so that we can capture the state of this problem after a certain level of research was dedicated to it. Our approach intends to be free of some of the current biases concerning the communist historiography, as they can be seen in some contributions that are essayistic in nature and that analyze this period solely from a perspective that emphasizes its excesses – internationalism, nationalism, the obsession with the Dacian origins, military history, etc.¹

Just like in the case of any other problems of history, the one related to the ethnogenesis of the Romanian people requires some complex analyses (concepts, sources, methods, processes), that reflect the state of the problem after a certain research period. In our opinion, this historiographical approach is helpful, because, up until this point, no major study that analyses the national historiographical production dedicated to the problem of the ethnogenesis of the Romanian people has ever been published. Instead, there are studies that address the part played by the Slavs in the Romanian ethnogenesis², the ethnic attribution of the Dridu³ culture, the relationship between nationalism and the interpretation of archeological materials⁴. It is also worth mentioning here the summaries made by Nicolae Stoicescu, which are also valuable in clarifying the history of the problem⁵. A significant contribution in this field is that of Andrei Măgureanu, *Debates Concerning the Ethnogenesis of the Romanian People in the 50s. From Roller's Manual to the History Treatise*, that was published in the SCIVA journal, in 2007. This text discusses some essential aspects of the topic of the Romanian ethnogenesis during the first years of the communist regime (the impact of the Slavs, the activity of *The Commission for the Study of the Development of the Language and the Formation of the Romanian People*, the importance of the archeological discoveries, etc.).

¹ Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Românească, București, 1997.

² Florin Curta, *The changing image of the early Slavs in the Romanian historiography*, In *RESEE*, 32/1-2, 1994, p. 129-142.

³ Alexandru Madgearu, *The Dridu culture and the changing position of Romania among the communist states*, in *Archaeologia Bulgarica*, 11/2, 2007, p. 51-59.

⁴ Cătălin Nicolae Popa, *Late Iron age archeology in Romania and the politics of the past*, In *Dacia*, 59, 2015, p. 337-363.

⁵ N. Stoicescu, *Continuitatea românilor. Privire istorică. Istoricul problemei. Dovezile continuității*, București, 1980; idem, *O falsă problemă istorică – discontinuitatea poporului român pe teritoriul strămoșesc*, București, 1995; N. Stoicescu, I. Hurdubețiu, *Continuitatea daco-romană în istoriografia română și străină*, București, 1994.

Therefore, we tried to identify, largely, how the process of the formation of the Romanian people was understood at that point and, at the same time, to uncover the viable elements from the study of the ethnogenesis (the ethical basis, the Romanization, the continuity, the linguistical aspects, stages, the area of ethnic genesis, etc.). Our research is based on the history works published between 1947-1989 (treatises published by the Academy, compendiums, thematic summaries, special monographies, books, research papers, and articles on the topics of historiography, archeology, epigraphy), and we also took into account books on linguistics, as the process of the formation of the Romanian people and that of the development of the Romanian language are interrelated. We did not analyze the contributions that are geographical, ethnographic, or anthropologic in nature. Moreover, the studies signed by foreign historians were also not investigated.

In this regard, the main historiographical sources that we have used in this research are: *History of Romania* – the sole textbook for 8th grade, secondary class, that was coordinated by Mihail Roller and published by the State's Publishing Company in 1947, the first volume of *The History of Romania* treatise, published in 1960, under the aegis of the Romanian Academy, coordinated by Constantin Daicoviciu, *The History of Romania*, published in 1969, under managing editor, Miron Constantinescu, *History of the Romanian People*, published in 1970, under managing editor Andrei Oțetea, *The Making of the Romanian People and Language*, (Constantin C. Giurescu, 1973), *Continuity of the Romanian People's Material and Spiritual Production in the Territory of Former Dacia* (Ligia Bârză, 1979), *Ancient Inhabitants of Dacia*, vol. I (Dumitru Protase, 1980), the treatise *The Military History of the Romanian People*, vol. I, published in 1984, coordinated by Ilie Ceaușescu, *The Origin and the Continuity of the Romanians: Archeology and Historical Tradition* (Ligia Bârză, Stelian Brezeanu, 1991) – a study finished in 1982, that, due to the censorship, was published after 1989. Our research stops, therefore, at the fall of the Communist regime.

Our thesis was structured according to the fundamental components that the subject of ethnogenesis implies (the Romanization, the continuity, the influence of the migratory populations, the development of the Romanian language), as they are understood and studied in most of the already mentioned summaries. Therefore, for each of them, analyzed the progress made by the Romanian historiography during the rule of the communist regime, by also taking into consideration the previous contributions.

However, before starting to analyze the contributions made between 1947 – 1989 to the subject of the ethnogenesis, we also presented, in brief, how the same topic was approached in the preceding period, that is, between the end of the XIX century and the end of the Second World War. Therefore, the *first chapter* of this study considers how the best-known Romanian historians (A. D. Xenopol, Nicolae Iorga, Vasile Pârvan) understood the concept of the ethnogenesis. As the true founding fathers of Romanian history science, these historians offered the scientific basis for the problem of the ethnogenesis, that the following contributions used as a starting point.

A research that analyzes the topic of the ethnogenesis as it is presented in the studies published between 1947 and 1989 cannot be complete without considering the political and ideological development that occurred during the same time period. Therefore, in *the second chapter*, we followed the main stages that the historiography went through during the totalitarian rule (the Stalinist age, the liberalization period, and the end period of the regime, that was characterized by communist-nationalism), by utilizing the contributions made by historians such as Alexandru Zub, Andi Mihalache, Vlad Georgescu, Gabriel Moisa, etc. With regard to this, we referred to the ideological aspects and also to the pressures that the historians were under at the time. Moreover, we analyzed the regime's attitude towards history as a science, the norms of interpretation imposed during the main stages of the history of the Romanian people, the institutional reforms that influenced the development of history as a science, as well as the metamorphoses that the opinions of the specialists in the field went through in time.

As we have mentioned before, our research took into account the fundamental components of the process of the ethnogenesis of the Romanian people (the Romanization, the continuity, the influence of the migratory populations, and the development of the Romanian language), as they are usually presented in historiography. Therefore, in *the third chapter*, we analyzed the Romanization problem. As a fundamental process of the Romanian ethnogenesis, the Romanization of the Getae-Dacians was a subject of interest for Romanian intellectuals since the second half of the XIXth century. In the period that is of interest to us, the contributions made to this topic by Romanian historians, archeologists and linguists were numerous and varied. These contributions explore the stages and the factors of the Romanization, the way in which the process was carried out in the area north of the Danube river, the intensity with which it took place, from one area to another, difficulties in providing a definition, etc. Some of the most relevant contributions that should be mentioned are the studies authored by Nicolae Gudea and Hadrian

Daicoviciu regarding the definition of the process of Romanization, the research of Dumitru Protase, Ligia Bârză, and I. I. Russu on the topic of the Romanization of the province of Dacia, and, finally, the works of Gh. Teodor, Ion Ioniță, and Nicolae Gostar regarding the process of Romanization in the territories located north of the Danube river that were not part of the province of Dacia. In fact, we will structure this section according to these three aspects.

The fourth chapter examines the Daco-Roman continuity in the northern part of the Danube, after the evacuation of Dacia by Aurelian. A controversial aspect over the years, the problem of continuity was somewhat of a recurrent motif of the Romanian historiography. Given its political implications, the bibliography referring to this matter is completely overwhelming. The time period that is of interest to us is the most prolific in this sense. Therefore, especially because of the results of the systematic archeological digging campaigns carried out during the communist regime, the image of the evolution of the Daco-Roman society changed significantly. Among the researchers who brought significant contributions to the topic of continuity, we should mention Ion Nestor, Maria Comșa, Constantin Daicoviciu, Dumitru Protase, Ligia Bârză, etc. However, this issue was dealt with by most of the Romanian historians who analyzed the subject of the ethnogenesis, as well as by the scholars who focused on linguistics, archeology, or epigraphy. In this section of our thesis, we systematized the research referring to the subject of continuity and the general evolution of the population located north of the Danube river during the first millennium. Therefore, to start, we spoke about the Daco-Roman continuity and the evolution of the population located north of the Danube river until the Slavic invasion, and, later, we focused on the end period of the Romanian ethnogenesis (the VI-IX/X centuries).

The topic the continuity and, in general, the evolution of the Daco-Roman society throughout the first millennium, is also related to the issue of the influence of the migratory populations on the indigenous population, an aspect that will be discussed in the *fifth chapter* of our thesis. The contributions to this issue are, generally, divided into two categories: investigations that speak about the first invasions, including the Goths, the Huns, the Gepids, and the Avars, and studies that focus on the second wave of migration that started with the coming of the Slavs and the Bulgarians. When it comes to this second wave of migrations, there is a divergence in the opinions expressed by scholars (for instance, those of Maria Comșa and Ion Nestor); the most controversial aspects are those related to the entry of the Slav the territory of modern-day Romania, and the role that they played in the formation of the Romanian people.

The linguistic aspects regarding the development and the evolution of the Romanian language are closely related to the topic of the ethnogenesis. In this respect, the *sixth chapter* addressed the studies that focused on the development of the language. Even though some historians wrote about the subject, at the very least tangentially, the crucial contributions were, of course, those of the linguists. In the period that we have analyzed, the most representative scholars of the Romanian linguistic school (Alexandru Rosetti, Alexandru Graur, Iorgu Iordan etc.) were at the height of their careers, and, thus, the progress made in this field was decisive.

Finally, *the seventh chapter* of our study, called *When, Where and How Was the Romanian People Formed?* aims to be an outline of the research done on the subject of the ethnogenesis that was published during the communist regime. As part of this chapter, we set out to illustrate how the postwar historiography relates to these essential aspects of the ethnogenesis when compared to the prewar historiography approach. We tried to illustrate the opinions presented by all the scholars mentioned in the thesis and to identify the common denominator (if it is the case) in regards to the place, the time, and the way in which the Romanian people was formed.

Methodologically speaking, we utilized concepts and ideas originating from the western historiographical schools, that are also used by some Romanian historians such as Alexandru Zub and Andi Mihalache. In this respect, even though we showed some interest in the more significant authors, our analysis "focused on the historical speech, and not on its agents". According to this principle, considering the time period that is of interest to us, "the historian has to resist the temptation of being moralizing, to show resentment, or to open gratuitous discussions". Furthermore, the outrage concerning the historical materialism serves no useful purpose⁶. As Al. Zub⁷ wrote: "he who wants to understand history does not have to let himself fully captivated by the perspective offered by the epilogue, but to try to reconstruct things in their true chronological occurrence". The historian, as Andi Mihalache also argues, does not have to strive to make discoveries, "but to propose some explanatory figures of the past, to sort out the facts that are the object of his research, to link them together and to introduce a type of logic in the evolution of a linear time"⁸. This idea best defines our endeavor, which aims to be a conclusion, a systemic analysis of a stage in the national historiographical research of the ethnogenesis. Grouping all

⁶ Andi Mihalache, *Istorie și practici discursive în România „democrat-populară”*, Editura Albatros, București, 2003, p. 9-13.

⁷ Alexandru Zub, *Orizont închis. Istoriografia română sub dicatură*, Institutul European, Iași, 2000, p. 33.

⁸ Andi Mihalache, *op. cit.*, p. 13-14.

these "facts" in chronological order, based on different problems related to the issue of the formation of the Romanian people, seemed to us the best approach, that allows a somewhat coherent view of the fundamental aspects of the ethnogenesis process. However, this method is not without fail, as the subject of the ethnogenesis cannot be exactly divided into distinctive parts, that would allow for a concise, algorithmic analysis. Because all the components, (the Romanization, the continuity, the influence of the migratory populations, the linguistic component) often intertwine, it inevitably led to some reiterations and redundancies.

We feel obliged to point out that we did not solely intend to offer an analysis that assessed the viability of the opinions expressed at the time, by comparing them to the newer interpretations proposed by new research. Instead, we attempted to offer a "bare-boned" presentation of the ideas, by often linking them to the ideas expresses before 1947. We focused our attention on the achievements of the historiography of the ethnogenesis process between 1947-1989 by paying close attention to the progress made in the areas of the methodology, arguments, and interpretation.

CONCLUSIONS

After systematically analyzing the studies dedicated to the problem of the ethnogenesis that were published between 1947-1989, we have reached the following conclusions.

Firstly, we believe that the study of the ethnogenesis falls, generally, in the same line of tendencies regarding the evolution of the status of history and the problems of history that are specific to the communist regime. Therefore, during the first years of the new regime, we can discern a certain interpretation of the process from the perspective of historical materialism and the "brotherly" Romanian-Soviet relationships (class conflict, the slave society, the liberation from the Roman rule, the peaceful nature of the Slavic invasion, the important role of the Slavs in the formation of the Romanian people and the development of the Romanian language). Moreover, when considering the end period of the Dej's rule, and Ceausescu's era, we can identify a stage when the constraints that the historians were subjected to were minimal (the 60s and the beginning, and maybe halfway through the 70s), but also a period (starting from halfway through the 70s until the fall of the communist regime) when Ceausescu's obsessions (protochronism, the fight for peace, the ancientness of our people, the aggrandizing of the Dacian roots) are more and more

present in the discourse about the formation of the Romanian people. We are of the opinion that we cannot speak about a dichotomy – scientific or ideological – of the contributions published during this period. In general, the contributions that closely reflect the regime's ideology are easy to identify, as the authors (that are usually approved by the regime) that sign them have a propensity for writing summary-oriented studies, unvarying conclusions, for giving clear-cut "solutions", all of which are in accordance with the official guidelines. In this respect, we can say that most of the studies that we have analyzed are authentic scientific research projects in which, most often, the influence of the ideology was not exacerbated.

Secondly, it could be argued that, in this time period, the framework within which the problem of the ethnogenesis and, overall, the Romanian scientific history has evolved was favorable. Here, we specifically refer to the financial and material conditions that were provided by the communist state for historical research studies (especially for archeological research), to the well-organized institutional framework, as well as to the flourishing scientific activities (the number of history journals, of annual museum sessions and of annual archeological reports grew in numbers, and new important work-tools were introduced). However, one of the first aspects that come to mind when we think about the favorable conditions provided by the communist state to history as a science is to what extent the official ideology interfered with the historical research, or what was the price paid by historians to ensure the effective operation of their activity. In our opinion, by strictly referring to the problem of the ethnogenesis, we believe that the view expressed by Vlad Georgescu regarding the communist historiography (this topic was covered in the second chapter of the thesis) is, in a way, one-sided, willing to accuse and to classify the community of historians according to some cases of servility and compromises. It is true that the main voice (among historians) of the anticommunist Romanian dissident movement had to be unyielding, accusatory (justifying, thus, the act of rebellion), but we have to take into consideration the fact that, apart from some compromises, during the already mentioned time period, valuable contributions were made. Even though the criticism of the regime is justified, and the act of dissidence is admirable, his ideas about the communist historiography (that were expressed in the "midst" of the battle, as the events were unfolding), paints a picture that, in our opinion, is too gloomy. In this respect, by assuming a more impartial perspective, as expressed by Al. Zub and Andi Mihalache, we consider that the historian has to refrain from being moralizing and to understand the past in its legitimate horizon. Therefore, even though the intrusion of the ideology

in the field of science was, at some points, brutal, and the subservient attitude that some historians showed to the party – indisputable, we have to add that the proximity of some historians such as Constantin Daicoviciu or Andrei Oțetea to the political sphere, made it possible for those in the history field to maintain professionalism. Moreover, there is a tendency in the case of some contemporary essayistic contributions to easily label some of the studies that were published before 1989 as ideological. When assessing some of the contributions, it is important to keep in mind that, in many cases, the authors inserted quotes from the "opus" of the ruler, references to the party's documents or fragments, and phrases from the Marxism-Leninist classics, only as a way for the study to pass the censorship. We add, however, that this entire matter has to be approached with precaution and in a nuanced manner.

Thirdly, we note the lack of theoretical interest and of a clear and comprehensive definition of the concepts utilized in characterizing the components of the ethnogenesis process, as the dominant approach utilized is direct, factual, and non-speculative. For instance, when it comes to the space where the Romanian people could have formed, only generic, generalizing terms are utilized such as *Charpato-Balkanic*, *Charpto-Danubian*, *the northern Danubian territory*, *the southern Danubian territories*. Furthermore, in the case of the Romanization, the attempts to explain this fundamental process are recent (starting from 1978), and most of the authors of the summary studies that we have analyzed have no refined terminological or methodological interests when examining this ethnolinguistic and cultural process. Our analysis shows that this process was understood especially from the perspective of the language and the material culture.

Maybe the most interesting aspect that our research had in sight is related to the various opinions expressed by the specialists about the importance given to the various historical sources (archeological, linguistic, literary) used in evaluating the problems of the Romanian ethnogenesis process. Therefore, we noticed a certain "intellectual self-interest" among the researchers, as each of them argued that their field of choice brings the most important contribution to the elucidation of some of the aspects of the process of the formation of the Romanian people. We believe that, because of this reason as well, the subject of the ethnogenesis produced so many controversies among the Romanian historians.

Consequently, after analyzing the 1947-1989 historiography on the subject of the ethnogenesis of the Romanians, it appears that the ethnogenesis is seen as a process that includes the Romanization, the Dacian and the Daco-Roman continuity, and the relationships with the other

barbarian populations. In this time period, the Romanization and the continuity are considered essential components of the formation of the Romanian people. As we have demonstrated above, the research concerning these two problems was considerably enriched in the time period that we have analyzed. It is especially worth pointing out, the theoretical contributions made about the Romanization phenomenon, as well as the fact that this process was particularly understood from a cultural and linguistic point of view. Moreover, very important were the explanations proposed by historians in relation to the romanization of the territories located north of the Danube river that remained outside of the province of Dacia, a subject that, even though it arose divergent views from historians and archeologists, has gained some consistency when compared to the previous historiographical approaches. Interpretative and documentary progress was also made on the topic of continuity. Furthermore, maybe the most important accomplishment of the time was that of providing archeological proof for the Daco-Roman continuity of the north-Danubian population. Taking all of these aspects into account, the image of the evolution of the Romanian population in the area north of the Danube river and the development of the overall process of the formation of the Romanian people appear to be better defined when compared to the previous historiography.

The Romanian people is considered a descendent of the oriental romanity; the territory where it was formed is vast, and it included wide areas north of the Danube, as well as a significant area of the territories located south of the Danube. Without emphasizing too much on the ideological aspects of the period (internationalism, the obsession with the Dacian origins, the denial of the role played by the Slavs in the ethnogenesis, the formation of the Romanian people in the IIIrd century), issues that can be understood by reference to the ideology of the time, it can be stated that, in general, the historiographical research published between 1947 – 1989 managed to impose a "standard" view of the ethnogenesis, that can only be changed by epistemological and interpretative nuanced research; the ethnic basis of the Romanian people consists of the main factor, the Geto-Dacian, over which the Roman component was superimposed, and, later, the Romanized population absorbed the Slavs, thus forming the Romanian people.

SELECTIVE BIBLIOGRAPHY

I. Encyclopedias, Dictionaries:

Bibliografia istorică a României, I (1970) – VII (1989), Editura Academiei, București.

Dicționar de istorie veche a României (Paleolitic-sec. X), coord. D. M. Pippidi, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976.

Enciclopedia civilizației romane, coord. Dumitru Tudor, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

II. General Sources:

Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Românească, București, 1997.

Ceașescu, Ilie (coord.) *Istoria militară a poporului român*, Editura Militară, București, 1984.

Idem, *Istoria poporului român*. Culegere de texte, ediție îngrijită de Ion Popescu-Puțuri, Editura Militară, București, 1983.

Constantinescu, Miron (coord.), *Istoria României*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1969.

Constantiniu, Florin, *De la Răutu și Roller la Mușat și Ardeleanu*, Editura Enciclopedică, București, 2007.

Daicoviciu, Constantin (coord.), *Istoria României*, vol. I, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960.

Idem (coord), *Din istoria Transilvaniei*, vol. I, ediția a III-a, Editura Academiei, București, 1963.

Georgescu, Vlad, *Istoria românilor. De la origini până în zilele noastre*, G. Perkins, Printer, Oakland, California, 1984.

Giurescu, Constantin C., *Transilvania în istoria poporului român*, Editura Științifică, București, 1967.

Giurescu, Constantin C., Giurescu, Dinu C., *Istoria românilor, I, Din cele mai vechi timpuri până la întemeierea statelor românești*, Editura Științifică, București, 1974.

Giurescu, Dinu C., *Istoria ilustrată a poporului roman*, Editura Sport-Turism, București, 1981.

- Graur, Alexandru, *Evoluția limbii române*, Editura Științifică, București, 1963.
- Jordan, Iorgu, *Istoria limbii române (pe-nțeleșul tuturor)*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- Iorga, Nicolae, *Istoria românilor*, vol. I, ediția a II-a, text stabilit, note, comentarii, postfață și addenda de Ion Ioniță, Virgil Mihăilescu-Bîrliba, Vasile Chirica, Editura Enciclopedică, București, 1988
- Idem, *Istoria românilor*, vol. II, *Oamenii pământului (până la anul 1000)*, text stabilit, note, comentarii, postfață și addendă de Ion Ioniță, Virgil Mihăilescu-Bîrliba, Vasile Chirica, București, 1992.
- Ivănescu, Gheorghe, *Istoria limbii române*, Editura Junimea, Iași, 1980.
- Macrea, Mihail, *Viața în Dacia romană*, Editura Științifică, București, 1969.
- Makkai, László, Köpeczi, Béla, Mócsy, András, Szász, Zoltan, *History of Transylvania*, vol. 1, Columbia University Press, New York, 2001.
- Mihalache, Andi, *Istorie și practici discursive în România „democrat-populară”*, Editura Albatros, București, 2003.
- Moisa, Gabriel, *Istoriografie și politică în anii regimului comunist din România*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2013.
- Idem, *Clio în zodia ideologizării. Interferențe politico-geografice în România comunistă*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2013.
- Mușat, Mircea, Ardeleanu, Ion, *De la crearea statului geto-dac la statul român unitar*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
- Oțetea, Andrei, Popescu-Puțuri, Ion (coord.), *Istoria poporului român*, Editura Științifică București, 1970.
- Panaiteanu, P. P., *Introducere la istoria culturii românești*, Editura Științifică, București, 1969.
- Pascu, Ștefan (redactor), *Istoria României*, Ediția a III-a revizuită și adăugită, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974.
- Roller, Mihail (coord.), *Istoria României – manual unic pentru clasa a VII-a secundară*, Editura de Stat, 1947.
- Rosetti, Alexandru (coord.), *Istoria limbii române*, vol. I, Ediția a IV-a revizuită și adăugită, Editura Științifică, București, 1964.
- Idem, (coord.), *Istoria limbii române*, vol. II, ediția a IV-a, Editura Academiei, București, 1969.

Stan, Apostol, *Istorie și politică în România comunistă*, Editura Curtea Veche, București, 2010.

Velimirovici, Felician, *Istorie și istorici în România comunistă 1948-1989*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2005.

Verdery, Katherine, *Compromis și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu*, traducere de Mona Antohi și Sorin Antohi, Editura Humanitas, București, 1994.

Vulpe, Radu, Barnea, Ion, *Din istoria Dobrogei, II, Romanii la Dunărea de Jos*, Editura Academiei, București, 1968.

Xenopol, A. D., *Istoria românilor din Dacia Traiană*, Ediția a IV-a, text stabilit, note, comentarii, postfață de V. Mihăilescu-Bîrlița, Editura Științifică, București, 1985.

Zub, Alexandru, *Orizont închis. Istoriografia română sub dicatură*, Institutul European, Iași, 2000.

III. Special sources

Aricescu, Andrei, *Despre o recentă interpretare a izvoarelor literare privind părăsirea Daciei*, în *SCIV*, 24/3, 1973, p. 485-493.

Babeș, Mircea, Slușanschi, Dan, *Cu privire la formarea poporului și a limbii române*, în *Era socialistă*, 58/12, 1978, p. 33-37.

Barnea, Ion, *Continuitatea elementului daco-roman după părăsirea aureliană, pe baza descoperirilor paleocreștine din Transilvania, în lumina noilor cercetări*, în *Sargetia*, 16-17, 1982-1983, p. 259- 266.

Bârzu, Ligia, *Continuitatea creației materiale și spirituale a poporului român pe teritoriul fostei Dacii*, Editura Academiei, București, 1979.

Idem, *Descoperiri de materiale romane târzii la nordul Dunării în sec. IV-V e.n.*, în Emil Condurache, Dumitru Berciu, Constantin Preda (coord.), *2050 de ani de la făurirea de către Burebista a primului stat independent și centralizat al geto-dacilor*, București, 1980, p. 161-182.

Bârzu, Ligia, Brezeanu, Stelian, *Originea și continuitatea românilor. Arheologie și tradiție istorică*, Editura Enciclopedică, București, 1991.

Benea, Doina, *Dacia sud-vestică în secolele III-IV*, Editura de Vest, Timișoara, 1996.

Idem, *Augustus și organizarea provinciei Moesia. Unele observații privind teritoriile nord-dunărene*, în *C&C*, 10, 2015, p. 425-442.

Bénabou, Marcel, *Résistance et romanisation en Afrique du Nord sous le Haut-Empire, în Assimilation et résistance à la culture gréco-romaine dans le monde ancien. Travaux du VIe*

Congrès International d'Études Classiques (Madrid, Septembre 1974), réunis et présentés par D. M. Pippidi, București-Paris, 1976, p. 367-375.

Idem, *La Résistance africaine à la romanisation*, Paris, 1976.

Idem, *Les Romains ont-ils conquis l'Afrique*, în AESC, 33/1, 1978, p. 83-88.

Berciu, Dumitru, *Lupta băștinașilor din Dacia împotriva cuceritorilor romani*, în SCIV, 2/2, 1951, p. 73-96.

Bichir, Gheorghe, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, Editura Academiei, București, 1984.

Brătianu, Gh., *O enigmă și un miracol istoric: poporul român*, ediție îngrijită, prefată, studiu și note de Stelian Brezeanu, traducere de Marin Rădulescu, București, 1988.

Chirilă, Eugen, *Frământări sociale la sarmați în secolul IV e.n.*, în SCIV, 2/2, p. 1951, p. 183-188

Comșa, Maria, *Unele concluzii istorice pe baza ceramicii din secolele VI-XII*, în SCIV, 8/1-4, 1957, p. 267-294.

Idem, *Slavii de răsărit pe teritoriul R.P.R. și pătrunderea elementului romanic în Moldova pe baza datelor arheologice*, în SCIV, 9/1, 1958, p. 73-90.

Idem, *Slavii de pe teritoriul R.P.R. în secolele VI-IX în lumina cercetărilor arheologice*, în SCIV, 10/1, 1959, p. 49-80.

Idem, *Contribuții la cunoașterea culturii străromâne în lumina săpăturilor de la Bucov (reg. Ploiești) – studiu preliminar*, în SCIV, 10/1, 1959, p. 81-100.

Idem, *Câteva date arheologice în legătură cu stăpânirea bulgară în nordul Dunării în secolele IX-X*, în *Omagiul lui Constantin Daicoviciu cu prilejul împlinirii a 60 de ani*, Editura Academiei, București, 1960, p. 69-81.

Idem, *Cu privire la evoluția culturii balcano-dunărene în sec. IX-XI (studiu preliminar)*, în SCIV, 14/1, 1963, p. 107-122.

Idem, *Cu privire la caracterul organizării social-economice și politice de pe teritoriul țării noastre în epoca migrațiilor*, în SCIV, 18/3, 1967, p. 431-442.

Idem, *Unele considerații privind situația de la Dunărea de Jos în secolele VI-VII*, în *Apulum*, 12, 1974.

Idem, *Cultura materială veche românească (așezările din secolele VIII-X de la Bucov-Ploiești)*, Editura Academiei, București, 1978, p. 300-319.

Curta, Florin, *The changing image of the early Slavs in the Romanian historiography*, în RESEE, 32/1-2, 1994, p. 129-142.

Daicoviciu, Constantin, *Problema continuității. Câteva observații și precizări de ordin istorico-arheologic* în AISC, 3/ 1936-1940, Cluj, 1940, p. 200-270.

Idem, *Originea poporului român după cele mai noi cercetări*, în Dumitru Berciu (coord.), *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, Editura Academiei, București, 1968, p. 83-98.

Daicoviciu, Hadrian, *La colonizzazione e la funzione delle città nella romanizzazione della Dacia*, în *L'Adriatico tra Mediterraneo e penisola balcanica nell'antichità* (Lecce-Matera, 21-27 ottobre 1973), Taranto, 1983, p. 205-220.c

Idem, *La romanisation de la province de Dacie*, în AMN, 21, 1984, p. 81-93.

Idem, *Etnogeneza românilor*, în Ștefan Ștefănescu (coord.), *Națiunea română. Geneză. Afirmare. Orizont contemporan*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 136-172.

Diaconu, Gheorghe, *Elemente timpurii ale culturii romanice la Tîrgșoru Vechi*, în SCIVA, 29/4, 1978, p. 515-127.

Idem, *Despre denumirea și cronologia unor culturi din Dacia romană și regiunile extracarpate în mileniul I e.n.*, în SCIVA, 30/4, 1979, p. 547-553.

Georgescu, Vlad, *Politică și istorie. Cazul comuniștilor români 1944-1977*, Ediție îngrijită și postfață de Radu Popa, Editura Humanitas, București, 2008.

Géza Bakó, *Date privind structura socială și apartenența purtătorilor culturii Sîntana de Mureș Cerneahov din Transilvania*, în SCIV, 19/1, 1968, p. 63-80.

Idem, *Autohtoni și migratori la Tîrgșor în secolul al IV-lea e.n.* în SCIV, 22/1, 1971, p. 69-85.

Giurescu, Constantin C., *Formarea poporului român*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1973.

Glodariu, Ion, *În legătură cu „Torna, torna, fratre”*, în Acta Mvsei Napocensis, I, 1964, p. 483-487.

Gostar, Nicolae, *Situația Moldovei în timpul stăpînirii romane*, în Studii și articole de istorie, 19, 1972, p. 79-87.

Gaur, Alexandru, *Unitatea limbii române*, în Dumitru Beciu (coord.), *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, Editura Academiei, București, 1968.

Gudea, Nicolae, *Câteva aspecte și probleme în legătură cu procesul de romanizare în Dacia*, în Apulum, 13, 1975, p. 95-111

Idem, *Câteva observații privind procesul de romanizare (în legătură cu cartea lui Marcel Bénabou)*, în SCIVA, 29/2, 1978, p. 231-240.

Idem, *Despre importanța colonizării în Dacia (Note critice în legătură cu lucrarea lui L. Bala)*, în *SCIVA*, 30/3, 1979, p. 393-398.

Idem, *Câteva observații și note critice cu specială privire la partea istorică a monografiei „Etnogeneza românilor” de I. I. Russu*, în *Acta Musei Napocensis*, 20, 1983, p. 903-916.

Horedt, Kurt, *Șantierul Morești*, în *SCIV*, 4/1-2, 1953, p. 275-311.

Idem, *Avarii în Transilvania*, în *SCIV*, 7/3-4, 1956, p. 393-406.

Idem, *Unele probleme privind răspândirea culturii Sîntana de Mureș Cerneahov în România*, în *SCIV*, 18/4, 1967, p. 575-592.

Idem, *Un nou aspect al continuității*, în Dumitru Berciu (coord.), *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, Editura Academiei, București, 1968, p. 73-82.

Iliescu, Vladimir, *Părăsirea Daciei în lumina izvoarelor literare*, în *SCIV*, 22/3, 1971, p. 425-442.

Ioniță, Ion, *Elemente autohtone în cultura Sîntana de Mureș (sec. IV e.n.) din Moldova*, în *Carpica*, 4, 1971, p. 197-215.

Idem, *Unele probleme privind populația autohtonă din Moldova în secolele II-V e.n.*, în *Crisia*, 1972, p. 183-197.

Idem, *Din istoria și civilizația dacilor liberi. Dacii din spațiul est-carpatic în secolele II-IV e.n.*, Editura Junimea, Iași, 1982.

Leveau, Philippe, *La situation coloniale de l'Afrique romaine*, în *AESC*, 33/1, 1978, p. 89-92.

Macrea, Mihail, *À propos de quelques découvertes chrétiennes en Dacie*, în *Dacia*, 11-12, 1948, p. 281-302.

Madgearu, Alexandru, *The Dridu culture and the changing position of Romania among the communist states*, în *Archaeologia Bulgarica*, 11/2, 2007, p. 51-59.

Idem, *Istoria militară a Daciei post-romane, 275-376*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște.

Măgureanu, Andrei, *Dezbateri privind etnogeneza românilor în anii '50. De la manualul lui Roller la tratatul de istorie*, în *SCIVA*, 58, 3-4, 2007, p. 289-319.

Mitrea, Bucur, *Șantierul de la Spanțov*, în *SCIV*, 4/1-2, 1953, p. 220-239.

Mitrea, Ioan, *Contribuții la cunoașterea culturii Dridu din regiunea dintre Carpați și Siret a Moldovei*, în *Carpica*, 5, 1972, p. 115-132.

Năsturel, Petre Ș., *Torna, torna, fratre. O problemă de istorie și lingvistică*, în *SCIV*, 7/1-2, 1956, p. 179-188.

- Nestor, Ioan, *Șantierul de la Sărata-Monteoru*, în SCIV, 4/1-2, 1953, p. 69-89.
- Idem, *Contributions archéologique au problème de proto-roumains. Note préliminaire*, în Dacia, 2, 1958, p. 371-378.
- Idem, *Slavii pe teritoriul R.P.R. în lumina descoperirilor arheologice*, în SCIV, 10/1, 1959, p. 7-48.
- Idem, *Principalele realizări ale arheologiei românești în anii regimului democrat-popular*, în SCIV, 11/1, 1960, p. 7-23.
- Idem, *Câteva considerații cu privire la cea mai veche locuire a slavilor pe teritoriul R.P.R.*, în Constantin Daicoviciu, Emil Condurache (coord.), *Omagiu lui P. Constantinescu-Iași cu ocazia împlinirii a 70 de ani*, Editura Academiei, București, 1965, p. 147-151.
- Olteanu, Ștefan, Neagu, N, Șeclăman, D, *Tehnologia obținerii fierului din minereu și problema continuității istorice pe teritoriul României în mileniul I e.n.*, în SCIVA, 32/2, 1981, p. 217-232.
- Păunescu, Alexandru, *Contribuții privind realitățile din nordul Moldovei în secolul al IV-lea e.n. în lumina cercetărilor de la Ripiceni*, în SCIVA, 29/4, 1978, p. 505-515.
- Pârvan, Vasile, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, Ediția a II-a, Editura Libra, București, 2000.
- Idem, *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*, Ediția a II-a, redactor, Aurelia Ulici, postfață de Nicolae Balotă, Editura Cartea Românească, 2000.
- Petre, Aurelian, *Contribuția culturii romano-bizantine din sec. VI-VII la geneza culturii feudale timpurii din spațiul balcano-ponto-danubian*, în Emil Condurache, Dumitru Berciu, Constantin Preda (coord.), *2050 de ani de la făurirea de către Burebista a primului stat independent și centralizat al geto-dacilor*, București, 1980, p. 193-209.
- Popa, Cătălin Nicolae, *Late Iron age archeology in Romania and the politics of the past*, în Dacia, 59, 2015, p. 337-362.
- Preda, Constantin, *Cimitirul de la Olteni (reg. București) și unele probleme privind cultura materială a secolului IV e.n. pe teritoriul R.P. Române*, în SCIV, 10/1, 1959, p. 355-370.
- Idem, *Circulația monedelor bizantine în regiunea carpato-dunăreană*, în SCIV, 23/3, 1972, p. 375-415.
- Idem, *Circulația monedelor romane postaureliene în Dacia*, în SCIVA, 26/4, 1975, p. 441-485.
- Protase, Dumitru, *Cimitirul de la Soporul de Câmpie și importanța lui pentru problema continuității băștinașilor în Dacia romană*, în *Omagiu lui Constantin Daicoviciu cu prilejul împlinirii a 60 de ani*, Editura Academiei, București, 1960, p. 455-465.

Idem, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și a numismaticii*, Editura Academiei, București, 1966.

Idem, *Observații în legătură cu așezările rurale din Dacia romană*, în *AMN*, 5, 1968, p. 505-511.

Idem, *Riturile funerare la daci și la daco-romani*, Editura Academiei, București, 1971.

Idem, *Problema colonizării de daci liberi și carpi în Dacia romană*, în *SCIV*, 23/4, 1972, p. 593-607.

Idem, *Un cimitir dacic din epoca romană la Soporul de Câmpie. Contribuție la problema continuității în Dacia*, Editura Academiei, București, 1976.

Idem, *Autohtonii în Dacia, I, Dacia romană*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980.

Russu, I. I., *Disparația limbii și a populației traco-dace*, în *SCIV*, 8/1-4, 1957.

Idem, *Materiale arheologice paleocreștine din Transilvania. Contribuții la istoria creștinismului daco-roman*, în *Studii Teologice*, 10/5-6, 1958, p. 311-340.

Idem, *Limba traco-dacilor*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1959, p. 253-266.

Idem, *Despre populația și romanizarea Moesiei Superior (în legătură cu monografia lui A. Mócsy)*, în *SCIV*, 22/2, 1971, p. 315-316.

Idem, *Moștenirea traco-dacică oglindită în terminologia românească*, în *SCIVA*, 31/1, 1980, p. 91-100.

Idem, *Etnogeneza românilor Fondul autohton și componenta latino-romană*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981.

Rusu, Mircea, *Aspecte ale relațiilor dintre romanitatea orientală și slavi*, în *AMN*, 1979, p. 189-200.

Idem, *Importanța descoperirilor arheologice recente din Transilvania pentru studiul formării poporului roman și a limbii române*, în *Memoriile Secției de Științe Istorice*, 4/8, 1983, p. 59-62.

Idem, *Paleocreștinismul și etnogeneza românilor*, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca*, 26 (1983-1984), 1985, p. 35-86.

Sabaï, Meriem, *La romanisation en Afrique, retour sur un débat. La résistance africaine : une approche libératrice ?*, în *Afrique et Histoire*, 2005/1, vol. 3, p. 39-56.

Sanie, Silviu, *Civilizația romană la est de Carpați și romanitatea pe teritoriul Moldovei în secolele II î.e.n. – III e.n.*, Editura Junimea, Iași, 1981.

Stoicescu, Nicolae, *Continuitatea românilor. Privire istorică. Istoricul problemei. Dovezile continuității*, București, 1980.

Idem, *O falsă problemă istorică – discontinuitatea poporului român pe teritoriul strămoșesc*, București, 1995.

Stoicescu, Nicolae, Hurdubețiu, Ion, *Continuitatea daco-romanilor în istoriografia română și străină*, Editura Politică, București, 1984.

Suceveanu, Alexandru, *Viața economică în Dobrogea romană. Secolele I-III e.n.*, Editura Academiei, București, 1977.

Idem, *În legătură cu unele discuții recente privind procesul de romanizare*, în *Thraco-Dacica*, 6, 1985, p. 105-115.

Idem, *Quelques aspects de la romanisation dans la Dobroudja romaine*, în *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, Călărași, 1986, p. 177-180.

Ștefan, Gheorghe, *Formarea poporului român și a limbii române*, Editura Politică, București, 1973.

Teodor, Dan Gh., *Evoluția culturii materiale din Moldova în sec. VI-X*, în *Carpica*, 2, 1969, p. 253-307.

Idem, *Regiunile răsăritene ale României în secolele VI-VII*, în *Memoria Antiquitatis*, I, 1969, p. 181-205.

Idem, *Elemente și influențe bizantine în Moldova în secolele VI-XI*, în *SCIV*, 1, 1970, p. 113-126.

Idem, *Contribuții privind pătrunderea și stabilirea slavilor în teritoriile extracarpătice ale României*, în *Carpica*, 5, 1972, p. 105-114.

Idem, *Teritoriul est-carpatic în veacurile V-XI e.n. Contribuții arheologice și istorice la problema formării poporului roman*, Editura Junimea, Iași, 1978.

Idem, *Unele considerații privind încheierea procesului de formare a poporului român în Arheologia Moldovei*, 9, 1980, p. 75-84.

Idem, *Romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul în veacurile V-XI e.n.*, Editura Junimea, Iași, 1981.

Thébert, Yvon, *Romanisation et déromanisation en Afrique : histoire décolonisée ou histoire inversée ?*, în *AESC*, 33/1, 1978. p. 64-82.

Toropu, Octavian, *Romanitatea târzie și străromânii în Dacia traiană sud-carpatică (secolele III-XI)*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1976.

Tudor, Dumitru, *Dovezile arheologice despre menținerea stăpânirii romane la nord de Dunăre după evacuarea aureliană a Daciei (sec. III-V)*, în *Historica*, 3, 1974, p. 93-109.

Idem, *Romanizarea Munteniei*, în *Apulum*, 12, 1974, p. 111-117.

Ursulescu, Nicolae, *Problema continuității în lumina unei interpretări statistice a izvoarelor literare despre Dacia*, în *Crisia*, 2, 1972, p.175-182.

Zaharia, Eugenia, *Săpăturile de la Dridu Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român*, Editura Academiei, București, 1967.

Idem, *Câteva observații despre arheologia și istoria sec. VIII-XI pe teritoriul R.S. România*, în *Aluta*, 1, 1969, p. 115-130.

Zugravu, Nelu, *Roma. Politică și aculturație. Introducere la problema romanizării*, I, Editura Corson, 1999.

IV. Web sources

<http://cimec.ro/Biblioteca-Digitala/Biblioteca.html#Istorie>.